

SINNAANTA

Ujeeddooyinka guud ee cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Gartaan sinnaanshaha qowmiyadaha shucuubta iyo dadyowga Itoobiya iyo xuquuqda siman ay leeyihiin.
- Sharaxaan xuquuqda sinnaanshaha dadka naafada ah.
- Fahmaan Sinaanshaha Jinsiga.

3.1. Sinaanta iyo Xuquuqda si siman uga faa'iidaysiga

Waa maxay faa'iidooyinka ay u leedahay in ay si nada kuwada noolaadaan qowmiyadaha shucuubta iyo dadyowga Itoobiya?

Dastuurka Dawlada Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya wuxuu dhigayaa in muwaadiniinta oo dhami in ay helaan xuquuqo siman iyo fursado ay kaga qaybqaataan arimaha siyaasada iyo dhaqaalaha bulshada ku saabsan iyda oo aan la takoorayn. Sinaanshaha muwaadiniinta bulshada dhexdeeda waxaa macnaheeda loola jeeda waa in aan jirin kala takoorid bulshada dhexdeeda ka dhacda oo ku salaysan lab ama dheddig, diin, midab alaab, fikrad, arragti--iwm Sidoo kale waxaa la soo saaray wareegtooyin taageeraya qodobkaa.

Hadaba, waxaa kulmey labo ardey oo fasalka Todobaadka ah oo lakala yidhaahdo Xaliimo iyo Dahabo. Waxayna ka doodeen qodobka aan kor ku soo sheegney iyagoo hadalkoodii isku waydaarsadey sidan:

Xaliimo: Dastuurka Dawlada Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya wuxuu dhigayaa in muwaadiniinta oo dhami in ay helaan xuquuqo siman. Sidaa daraadeed, Saw isma khilaafayaan haddii muhiimad gaara la siiyo qaar ka mid ah kuwa kalena la xaqiro isla qodobkaa Dastuurku dhigayo.

Dahabo: Taageero gaara lama oo la siiyey ma keenayaan khilaaf ku yimaada Dastuurku qodobka uu dhigayo eel eh sinaanshaha muwaadiniinta oo dhan. Sababtoo ah, iyadoon qodobada kale ee sinnaanshaha la xaqirayni, ayaa waxaa jira takoorid xaga Caadooyinka, Taariikhda. Jinsiga iyo kuwa kale ay sababeen. Sidaa darteed, taageero gaara oo la siiyaa wax khilaafa ma keenayso ee waa xaqiijinta xuquuqda sinnaanshaha oo lagu dhaqmo.

Hawl-galka 1^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba idinkoo ku salaynaya Dooda Xaawo iyo Dahabo.

1. Ma waxaad taageeraysaa dooda Xaawo mise tan Dahabo? Sharaxaad ka bixi sababtaad ku taageertey.

SINNAANTA

2. Dastuurka, qodobka kala duwan ayaa hoos u dhigaya Haweenka, Deegaanada dib u dhacey, Dadka naafada ah iyo kuwa dhibaataada gaarka ah ee taageerada u baahan. Sideed u aragtaa is barbardhiga leh xuquuqda sinnaanshaha?

Dhaqan galinta xuquuqaha sinnaanta siyaabo kala duwan ayaa loo macneeya . Kuwa ugu muhiimsan waxaa ka mid ah xoriyada siyaasada iyo dhaqaalaha, xuquuqda qofka muwaadinka ah u leeyahay ay in uu lahaado aragti kasta, islamarkaana xor u yahay in uu ku dhaqmo diintiisa. In hanti ama alaab la yeesho, in la shaqaysto oo la noolaado, in aad wax daceyso laguna dacweeyo xuquuqaha qofka u leeyahay in la sugo talaaboyinka lagu xaqiijiyo ayay ka mid yihiin. Waxaa jira waxyaabo badan oo ay ku kala duwanyihiin muwaadiniintu waxaana ka mid ah hantida, aqoon ama xirfadaha, awooddaha indheergaradnimo, muqaalka xubnaha ama shakhsiga, --iwm. Laakiin, marka la dhaqan galinayo nidaamka diimuqraadiga lama tixgalinayo waxyaabahan aynu soo tilmaanay oo dhan.

Dalal badan oo dunida ka jira waxay cadeeyaan dadka oo dhan in ay ka simanyihiin abuurkooda bini'aadanimo. Si arrintan loo xaqiijiyana waxaa la soo saara sharciyo, siyaasado iyo nidaamyada kala duwan. Tusaale ahaan, dalkeena xuquuqaha shakhsiga, qoomiyadaha iyo shucuubta itoobiya, diimaha iyo waliba kuwa jinsiga) labka iyo dheddiga) waxaa lagu tilmaamay Dastuurka dawlada.

Hawl-galka 2^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Maxaad u malaynaysiin in ay yihiin siyaabaha loogu dhaqmo xuquuqda sinnaanshaha deegaan ahaan?
2. Si degan u akhri qodobka 25aad ee Dastuurka Itoobiya sharaxaadna ka bixi macnaha xuquuqda sinnaanshaha.
3. Sharax muhiimada ay leedahay xuquuqda sinnaanshaha .

3.1.1. Muhiimada ay u leedahay Xuquuqda Sinaanshaha ka

Wada Faa'iidsiga Qoomiyadaha, Shucuubta iyo Dadyowga

Jaantuska 3.1. Wajiyada qoomiyada, Shucuubta iy dadyowga Itoobiya

- Maxaad ka fahanteen sawirka kor ku xusan?
- Maxaa loola jeedaa marka la leeyahay itoobiya waa "Musyamka Dadka"

Dastuurka dawladda Itoobiya xuquuqaha lagu qeexay kuwa ugu waaweyn waxaa ka mid ah xaquuqaha qoomiyadaha iyo shucuubta dalka la siiyay, xuquuqahan waxaa ka mid ah in ismaamul

SINNAANTA

dawlad goboleedyo xor ah la samaysto iyo in ismaamul walba xaq u leeyahay in uu go'aansado arrimiisa u gaarka ah.

Qoomiyadaha iyo shucuubta Itoobiya oo ka faa'iidayanaya awoodahooda qaranimo waxay samaysteen dawlad dhexe oo faderaal ah, maadaama hadda la dejiyay qaab dhismeed federal ah waxaa abuurmay midnimo, sinaan iyo cadaalad ku salaysan, sharciga dawladuna waa cahdi si wadajir ah ay qoomiyadaha iyo shucuubta itoobiya u dhexeeya, maadaama xuquuqdooda sinaansho loo xaqiijiyay, itoobiya waxay noqotay dal si wadajir ah qoomiyadaha ku nooli uga wada faa'iidaystaan.

Waxaa kale oo ka mid ah calaamadaha muujinaya sinaanta qoomiyadaha iyo shucuubta itoobiya xubno waafaqsan bulshooyinkooda ayaa wakiil u ah oo ka tirsan golaha federaalka ee dawlada dhexe.

Sida lagu xaqiijiyey sharciga dawlada muwaadiniinta itoobiya oo dhan in ay simanyihiin siyaabo kala duwan ayaa loo sharaxay. Xuquuqahan sinaanshaha iyada oo laga shidaal qaadanayo kala duwanaanshaxa abuurka ah ee u dhexeeya dadka qofka go'aan ama aragti kasta oo dabeeci ah uu lahaadaba kala duwanaanshahan, abuurka ah waxay asaas u tahay nidaam ay isku waafajiyaan fikradaha ay ku kala duwan yihiin. Daryeelida xuquuqahan in ay sii xoogaystaan waxaa asaas u ah midnimo ama sinaan. Tusaale ahaan dadku waxyaabaha daceeciga ah ee ay ku kala duwan yihiin waxaa ka mid ah lab iyo dhaddiignimada. Qoomiyado iyo shucub kala duwan dal ay ku noolyihiin, islamarkaana ah muwaadiniin ayaa ah xaalad kale oo ay ku kala duwan yihiin. Luuqadaha

kala duwan dadka ku hadla, in diimo kala duwan la aamino, xirfadaha iyo aqoonta kala duwan oo la yeesho, khayraadka dalkeenana si siman looga wada faa'idaysto waxay ka mid yihiin waxyaabaha la xidhiidhaa xuquuqaha bini adamka.

Hawl-galka 3^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Waa maxay faa'iidooyinka ismaamul hoosaadka Qoomiyadaha, Shucuubta iyo Dadyowga?
2. Sharaxa sida loo tixgaliyo xuquuqda sinnaanshaha Qoomiyadaha, Shucuubta iyo Dadyowga.

3.2. Muhiimada ay leedahay Sinnaanshaha Tixgalinta Luuqadaha iyo Dhaqamada Qoomiyadaha, Shucuubta iyo Dadyowga

- Xuquuqaha oo la dhawri waayo dhibaato nooc ee ah ayaa ka iman karta?

Sanado badan ayaa qoomiyado kala duwan oo ku soo wada noolaa dalka itoobiya ma ay heli jirin xuquuqda sinnaanshaha. Taas macnaheedu waxaa weeye qoomiyadaha iyo shucuubta itoobiya si siman uma wada heli jirin xuquuqahooda muwaadinimo sida ka wada faa'iidaydiga khayraadka dalka, si isku-mid ah oo loo qadariyo diimaha iyo dhaqanada kala duwan, fursadaha waxbarasho, ka qayb qaadashada arrimaha siyaasada, iyo helitaanka fursada ay isku maamulaan.

SINNAANTA

Waqtigen aan joogno dadyowga kale duwan ee ku nool deegaanada kala duwan cid walba waxay u muujiyaan si xor ah dhaqamada iyo hidaha ay leeyihiin.. In kasta oo laga yaabo in qoomiyadba qoomiyada kale waxyaabo ka mid ah dhaqankooda oo ay isaga mid yihiin jiraan hadana waxaa badan waxyaabaha ay ku kala duwan yihiin loona baahanyahay in mid walba dhaqanada iyo nidaheeda u gaarka ah loo tixgaliyo lana qadariyo . Itoobiya waxaa ku nool qoomiyado iyo shucuub ka badan sideetan (80) oo ka badan sideetan. Marka hadaba loo eego sida sharciga iyo dastuurka dalku dhigayo qoomiyadahan iyo shucuubta oo dhani way simmanyihiin . Qof walba luuqada uu doorto in uu adeegsado xaqbuu u leeyahay.

Hawl-galka 4^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Liisgareeya faa'iidooyinka ay leeyihiin xuquuqaha Qoomiyadaha,shucuubta iyo dadyowga Itoobiya?.
2. Waa maxay Khasaaraha ka iman kara haddii la tixgalin waayo Xuquuqahaas?
3. Idinka oo kooxo ah ka soo ururiya xogo kala duwan macalinkiina maadada Taariikhda idiin dhiga ama idinkoo ka tixraacaya buugaag kaleba waxaad soo akhrisaaan sidii ay ula dhaqmi jireen Qowmiyada Soomaalida iyo kuwa kaleba dawladihii hore ee ka jiray Itoobiya.

3.3. Sinaanshaha Jinsiga (Labka iyo Dhediga)

3.3.1. Xuquuqda Sinaanshaha Haweenka.

Jaantuska 3.2. Wiilal & gqabdho cilmi baadhis samaynaya

- Maxaad ka fahanteen sawirka kor ku xusan?

Faraqa labka iyo dhidiga ay ku kala duwan yihiin waxaa ugu muhiimsan abbuurka ama sida ilaahay u abuuray. Laakiin, wax aan abuurka ilaahay ahayn oo ay ku kala duwanyihiin ma jiro. Waxay ka simanyihiin, cuntada, waxbarashada, shaqada iyo inay mushahar isku mid ah helaan, arrimaha ka dhexeeya ama udhexeeya oo si isku-mid ah uga wada hadlaan go'aan midaysana ka soo saaraan. Gabadhu waxay xaq u leedahay in ay danaheeda, arrimaha qoyskeeda, ama waxyaabaha kale ee xuquuqda u leedahay in ay ka hadasho ama xor u ahaato, kala tashato qoyskeeda, waalidiinteeda --iwm, Waxaa kale oo ay xaq u leedahay gabadhu in ay hesho waxbarasho xor ah, guursato cidda ama ninka ay rabto, u shaqaysato sida ragu u shaqaystaan si la mid ah.

Wadanada qaarkood waxaa jira xeer ama sharci odhanaya raga iyo dumarku in ayna sinayn. Dumarka xuquuqo dhawr ah ayey siiyaan halka ragana xuquuqo badan ayey siiyaan. Sharciga cusubee dawlada Itoobiya soo saartay wuxuu dhigaya in rag iyo dumarku u siman yihiin guurka, qoyska, maamulka, alaabada iyo adeegsigeeda, shaqada iyo wax yaabaha kale ee la midka ah .Wiilasha iyo gabdhuhu xuquuqda ay uleeyihiin in ay go'aan qaataan awooddahaan halka ay gaadhsiisantahay ma tilmaami kartaan?

SINNAANTA

Hawl-galka 5^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Maxaad ka fahmaysaa weedha tidhaahda Dumarku waa Hooyadii Aduunka?
2. Miyaad u malaynaysaa in lagu guulaysankaro horumarka dalku haddii Haweenku aaney ka qaybqaateen? Sharaxaadna ka bixi jawaabtaadana.
3. Miyaad sheegi kartaa haweenay tusaale fiican u noqotey deegaankiina? u soo bandhig Ardeyda galaaskiina.

3.3.2. Astaamaha muujinaya xuquuqda sinaanshaha dumarka.

- Sheeg Saddex tusaale oo ka hadlaya xuquuqda sinaanshaha Haweenka.

Wakhtigii hore ee la soo dhaafay xuquuqaha dumarka waxay ka hooseeyeen kuwa ragga ee dalkeena, waxaa jiray fal dhaqameedyo aad u tiro badan oo badankoodu xaqiri jiray xuquuqaha dumarka in kasta oo hadda isbedel la taaban karo la arkayo haddana weli waxaa jira waxyaabo badan oo loo baahan yahay in wax laga qabto xilligan aynu ku joogno laftiisa waxaa jira falal meel kaga dhacaya xuquuqaha dumarka iyo nidaamyo hoosta ka xidhiidhsan oo lidi ku ah xuquuqaha dumarka oo aan wali wax laga qabanin, guud ahaan si falalkan aragtiyadan dib u dhacnimo loola halgamo waxaa lagama maarmaan ah in la tixgeliyo sinaanta dumarka, isla markaana qof walba xil iska saaro sidii uu u daryeeli lahaa mas'uuliyada saran.

Waxaa jirta odhaah tidhaahda haddii dumarka wax la baro waxay la mid tahey dhamaan dadkoo dahn in wax la barey.

Dastuurka Dawlada Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya wuxuu dhigayaa inay Dumarku xuquuq la mid ah tan raga sida ta guurka, lahaanshaha hantida gaarka ah, in shaqo ay helaan. sidoo kale waxay xaq u leeyihiin in laga badbaadiyo caadooyinka xun-xun, cadaalad darada iyo dhaqanka ka hor imanaya sinnaanshahooda.

Hawl-galka 6^{aad}

Su'aalahan soo socda ka jawaaba.

1. Qeex xaalada Dumarku ay kula simanyihiin Raga.
2. Sheeg qaar ka mid ah Caadooyinka xun-xun ee lagula dhaqmo haweenka Soomaaliyeed iyo Maahmaahyo Lid ku ah ee deegaankiina laga isticmaalo.
3. Sharax waxa lagaa rabo sidii aad uga badbaadin lahayd Haweenka Caadooyinka xun-xun.

3.4. Xuquuqda dadka Naafada ah

Jaantuska 3.3. Dadka naafada Taakuleyn haddii la siiyo hawl walba way qaban karaan

- Maxaad ka fahanteen sawirka kor ku xusan?

SINNAANTA

Dadka naafada ah sida muwaadiniinrta kale waa in xuquuqahooda si buuxda loogu tixgeliyo, islamarkaana daryeel ku haboon loo fidiyo, dhanka dadka xubnaha jidhka iyo Maskaxda dhaawacu ka soo gaadhay waa in ay daryeel ku filan la siiyo, iyada oo loo eegayo kolba awooda dhaqaale ee dalku inta uu la'eg yahay, marka xuquuqahooda loo tixgeliyo waxaa la suurto gelin karaa in horrumar la taaban karo la gaadho.

Hawl-galka 7^{aad}

Ka jawaab su'aalahan soo socda

1. Qor dhammaan noocyada ama magacyada loogu yeedho dadka naafada ah?.
2. Waa maxay xuquuqaha gaarka ah ee dadka naafada ah?

3.4.1. **Dhibaatooyinka ka dhalan kara haddii aan la tixgelin xuquuqaha dadka naafada ah.**

- Waa maxay Xuquuqaha dadka Naafada ah oo la dhawri waayo dhibaato noocee ah ayaa ka iman karta?

Dadka naafada ah waxay leeyihiin dhammaan xuquuqaha dadka aan naafada ahayn ay leeyihiin, waxaa intaa u dheer xuquuqaha ay ku heleen naafanimadooda. Sidaa darteed, waxaa lagama maarmaan ah in loo tixgeliyo lagana dhawrsanaado in naafanimada loo aaneeyo nasiib daro waa dad muwaadiniin ah. Xurmaynta/dhawrista xuquuqda dadka dhibanayaasha xaga xubnaha jidhkooda haday tahay curyaan, indhoole, dhagoole, laangadhe, IWM, waa waajib saran

dhammaan shacab & xukuumadba xanaaneynta/daryeelista dadkan aynu kor ku soo sheegnay. Waayo waa qayb ka mid ah bulsho-weynta dalka markaas dalkana xuquuq bay ku leeyihiin in loo fidiyo adeegyada aas'aasiga ee sida caafimaadka, waxbarashada, biyaha nadiifta, isgaadhsiinta.

Gaar ahaan dadkan dhibanayaasha ahi waxay leeyihiin baahi gaar ah tan bulshada kale ka duwan. Sidaa awgeed, waxaa waajib muqadas dhaqamiyan & diiniyan in taakulo-gaar ah loo fidiyo si ay u dareemaan jacaylaha, taageerada, walaaltinimada iyo soo dhawaynta loo hayo iyaka. Sidoo kale, xubnahan bulshada ka tirsani, waa in la tusaa inaysan ka garaad & karti hoosayn bulshada inteeda kale, markaasna ay tartan la sameyn karaan arimaha dhaqaale, bulsho iyo kuwa siyaasadeedba.

Marka si wanaagsan oo ay walaaltinimo ku dheehan tahay marka loola dhaqmo, ama loola macaamilo dadkan, waxay qaadanayaan aragti ah in ay la siman yihiin bulshada inteeda kale, waxayna qaadanayaan aragti ah in ay la siman yihiin bulshada caadiga ah, islamarkaana waxay yeelanayaan dareen ah dad & Wadaniyaday u qabaan.

Hawl-galka 8^{aad}

Ka jawaab su'aalahan soo socda

1. Waa maxay dhibaata ka dhalan karta haddii la dhawri waayo xuquuqda sinnaanshaha bulsha ahaan iyo dhaqaale ahaanba dadka naafada?
2. Sharaxa siyaabaha loo taageeri karo dadka naafada?

SINNAANTA

3. Waa maxay doorka iyo masuuliyada kaa saran inaad tixgalisid dadka naafada?
4. Sheega faa'iidooyinka tixgallinta dadka naafada ah.

3.5. Faa'iidooyinka ay Leedahay Sinaanshaha Diimaha

- Waa maxay faa'iidooyinka ay leedahay tixgalinta Diimuhu?

Xaaladaha ugu muhiimsan ee dadka isku-soo dhawayn karaa waa mudnaanta ama tixgalinta qofba qofka kale u muujiyo . Aragtidan oo kalena waxaa saamayn weyn ku leh kolba goobta la joogo xaalada dhabta ah ee ka jirta. Dadka deegaanka ku nool waxay isku yaqaanin dhaqan iyo waxyaabaha (diimaha) ay aaminsan yihiin . Ma fiicna aragti, diinamaaminsanaan iyo dhaqan shakhsi kali ah u gaar ah . Arrimahanina waa waxyaabaha dadka deegaanka ku wada nool awood u siiyaa in ay isku-fikiraan, midba midka kale qadariyo si wada jir ahna u noolaadaan. Waa waxyaabaha suurto galiya in xubnaha bulshada isku-deegaanka ah is-ixtiraamaan, wada noolaadaan, islamarkaana aragtiyo midaysan yeeshaan.

Sida uu dhigayo sharciga dawlada itoobiya diin kasta qofka ha aaminsanaada waxaa loo tixgalinaya xoriyadiisa. Haddii aynu si kale u dhigno. Sida uu dhigayo sharciga itoobiya u yaala qof kasta wuxuu xor u yahay in uu aamino ama raaco diin kasta oo uu rabo.

Jaantuska 3.4. Tixgelinta diimaha kala duwan sida uu dhigayo J. F.D.Itoobiya

Hawl-galka 9^{aad}

Koox-koox kaga wada shaqeeya

1. Waa maxay Faa'iidooyinka xoriyada Dadku in ay aaminaan ama qaataan diinta ay doortaan?
2. Sheeg xaalada sharcii ee lagu xaddidayo diimaha sida Dastuurka Federaalka uu dhigayo

Gabagabada Cutubka Saddexaad

Dastuurka dawlada itoobiya xuquuqaha dadku in ay simanyihiin ama dadku leeyahay xuquuqo siman ayaa siyaabo kala gedisan loogu qeexay. Sinaanshaha xuquuqahan waxaa loo kala qeexay heer shakhsi ahaaneed, koox ahaaneed iyo heer bulsho ahaaneed . Waxaa kale oo si cad loo qeexay xuquuqaha muwadinimo, lab ama dhignimo, kuwa qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshonimo . Xuquuqaha dhaqan ahaaneed , luqadaha iyo diimaha in ay sinaadaan waxay ku cadahay sharciga dawlada in la adkeeyoamadhawro sinaanshaha bulsho ama dal waxaa saamayn weyn ku leh dareenka muwaadininta dalku qabaan.

Markasta oo ay midnimadu ama sinaanshuhu si xoogaysataba, waxaa sii fiicnaanaya is-qadarinta iyo istaageersiga , rabitaan midaysan oo la yeesho wuxuu fudaydinaya ama abbuuraya xaaladamajawi lagu wadashaqayn karo. Sidaas daraadeed, sharciga hortiisa qabiil, diin, aqoon ama xirfad (ixtiraan aqoonyahanimo) midna xuquuq dheeri ah ama ka yar ta qofka kale lama siinayo. Ixtiraamka xornimo ama biniadanimo laguma kala duwana . Si nabadgalyo loogu wada noolaado qofkasta oo muwaadin ah waxaa looga baahan yahay in uu qadariyo midba midka kalena taageero. Dadka bini adamka ah dhamaantood muwaadin qadariya in aad noqotid ayaa waajib kugu ah.

SINNAANTA

Laylika Guud Ee Cutubka Saddexaad

I. Run ama Been

1. Dastuurka dawlada JDFI waa dhikumanti ka mid ah dhikumantiyada si la taabankaro u xaqira xuquuqda sinaanshaha.
2. Kuwa ka midka xuquuqaha uu dhigayo Dastuurka Itoobiya waxaa gundhig u ah xuquuqda sinaansho ee Qowmiyadaha,shucuubta iyo Dadyowga.
3. Dhibaatooyika ka dhalankara takoorku ma'aha mid waxyeelo keenaya.
4. Bixinta canshuurtu waa waajibaadka muwaadinka.

II. Sida ay iskugu habboon yihiin iskugu aadi qaybta B iyo qaybta T.

B

1. xuquuqda is-maamul
2. Xiligii murugada
3. Af-duubasho iyo guurka lagu degdego
4. Daryeelka dadka naafada

T

- B. Masuuliyada dawlada iyo shacabkaba
T. Dhaqanka iyo caadooyinka xun-xun
J. Madaxbaanida dadwaynaha
X. Xasuuqii foosha xumaa
kh. Xukunka Aqlabiyada yar

III. Buuxi Meelaha Banaan

1. _____ iyo _____ waa Laba loo tixgaliyo xuquuqda muwaadinka.
2. Dalkeena qaybinta xarumaha u adeega bulshada waa in ay noqdaan _____ .
3. Xarumaha Cadaalada ee u adeega bulshada waxaa loo qabiyaa _____ iyo _____.

IV. Ka Dooro.

Su'aalaha soo socda mid walba jawaabta ku habboon dooro.

1. Kuwan soo socda mida sinaanshaha muwaadinimada aan lagu qeexi karin waa midee?
B. In qofka yeesho takhasuus cilmiyeed.
T. Baahiyada dabeeciga ah oo dhammaantood qofka u buuxsama
X. In aad go'aansato in aad nasiibkaaga beegsatid.
Kh. Xuquuqda qofku leeyahay in uu xornimadiisa ka fikiro.
2. Kuwan soo socda midka sida aadka u fiican u muujinaya sinaanshaha labka iyo dhaddiga waa kee?
B. Xuquuqda uu leeyahay qofka dalka u dhasho.
T. Shaqo isku-mid ah (isku-darajo ah) islamarkaana leh mushahar isku-mid ah oo la helo.
J. Qofkasta diinta uu doorto oo uu raaco.
X. Luqada qofka doono oo uu adeegsado.

SINNAANTA

3. Astaamahan ama dabeecadaha dadka lagu kala saaro ee soo socda midka aan doorasho lagu go'aamin karin waa midkee?
  - B. Ku dhaqan diimeed
  - T. Muwaadin dal u dhashay.
  - J. Aqoon ku kala saraan.
  - X. Ka dhalasho qabiil ama beel.

V. ka dooro jawaabaha saxda ah ama ku habboon mid walba oo kamid ah su'aalahaan soo socda. Xarfahaad dooratidna goobo gali.

1. Nidaamka diimuqraadiga ah maxay yihiin xubnaha haya awooddaha maamulka iyo mas'uuliyada?
  - B. Waa ciddaamaxubnaha hela dhammaan codadka ay bixiso bulshada ee codeeyey.
  - T. Waax ka tirsan hesha codka codadka shacabka.
  - J. Ciidamada difaaca codadka ay bixiyeen dhammaantood cidda hesha.
  - X. Mucaaradka iyo musharaxiinta madaxa banaan kuwa taageera waax ka mid ah .
2. Kuwan soo socda midkee leh awoodda lagu soo saarayo sharciga lagu dhisayo dawlada dalkeena.
  - B. Ras'iiskul -wasaaraha dalka
  - T. Golaha wasiirada.
  - J. Shirgudoonka garsoorayaasha iyo madaxweynaha.
  - X. Golaha wakiilada bulshada.
3. Waa maxay waxtar ama faa'iidooyinka ugu muhiimsan ee ay leedahay in awooddaha dawlada loo kala qaybiyo waaxyaha kala ah sharci dejinta, dhaqan galinta sharciga iyo ilaalinta sharciga?
  - T. Awooddaha iyo mas'uuliyadaha si heer fadaraal loogu kala saaro.
  - J. In awooddaha iyo mas'uuliyadaha loogu kala qaybiyo mid kilil iyo mid dhexe.
  - X. In awooddaha iyo mas'uuliyadaha si cad loogu qaybiyo, islamarkaana loo helo waaxyo laga xisaabtamo.

VI. Sharaxaad gaaban.

Tilmaan : Su'aalaha soo socda jawaabo cad- cad iyo sharaxaado ku haaboon ka bixiya

1. Qeex muhiimada ay leedahay tixgalinta xuquuqda sinaanshaha
2. Sharaxa waxa ay la micno tahay marka la leeyahay "horumarku ma suurta gali karo ilaa ay haweenku ka qaybqaataan mooyaane".
3. Sharax siday bulshadu u daryeelid lahayd dadka naafada ah.